

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

05 Mart 2014

Sayı : 64272063- 610 - 698
Konu :Yazılı Soru Önergesi (7-38102)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: TBMM Başkanlığının 04.02.2014 tarih ve 43452547-120.00-162946 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Levent TÜZEL'in tarafıma tevcih ettiği 7/38102 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'ndan alınan yazılı bilgiler doğrultusunda aşağıda cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Taner YILDIZ
Bakan

EK :
Önerge Cevabı (3 Sayfa)

Soru 1:

Manisa'nın Köprübaşı ilçesinde normal değerlerin tam 140 katı radyasyon ölçümü yapıldığı; bu değerlerin, nükleer çöplük olarak bilinen İzmir Gaziemir'de eski kurşun fabrikasının atıklarının bulunduğu bölgede yapılan ölçümlerin tam 20 katı olduğu 19.01.2014 tarihli Evrensel Gazetesinin manşet haberi idi.

Fırat Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Şaşmaz'ın, 2007-2008 yılları arasında "Köprübaşı (Salihli-Manisa) uranyum yatağı çevresinde toprak, su ve bitki örneklerinde uranyum düzeyleri ve olası çevresel etkilerinin belirlenmesi" konulu bir çalışma yaptığı ve bölgedeki uranyum kirliliğini bilimsel olarak tespit ettiği belirtilmektedir.

2008 yılında yayınlanan raporda, yöredeki uranyum yatakları üzerine ilk çalışmaların MTA tarafından 1961 yılında başladığı ve 1974 yılına kadar devam ettiği belirtilmektedir. Raporda ayrıca, yörede 1970 ve 1980 yılları arasında Etibank tarafından tesis kurularak, leaching yöntemi ile kayaçlar içerisindeki uranyumun kazanıldığı, yöredeki uranyum yataklarından 17 Ocak 1975 tarihinde ilk nükleer yakıt için gerekli olan "Sarı Pasta" üretildiği, daha sonra bu sarı pasta üretiminin durdurulduğu ve tesislerin terk edilmiş bir şekilde bırakıldığı aktarılmaktadır.

Rapora göre, Köprübaşı uranyum yatağı ve çevresinde, toprak, bitki ve sulardaki uranyum kirlilik potansiyeli bakımından incelenmiş ve yataklar çevresinde yetişen çok sayıda bitkinin kök, gövde, yaprak ve tohumlarında ağır metal miktarları saptanmıştır. Bunun yanında uranyum yatağı çevresindeki çok sayıda kaynak, kuyu ve derelerden akan suların analizleri yapıldığı, "özellikle uranyum yatağının bulunduğu alan ve çevrelerden beslenen sulara, 230 ppb'ye varan yüksek oranda uranyum gözlendiği, bu suların WHO kriterlerine (20 ppb) göre en az on kat daha fazla kirlendiği saptanmıştır. Bu suların, yöredeki insan ve hayvanlar tarafından içilmesi, sulama amaçlı kullanılması, daha alt kotlardaki su kaynaklarını kirlilemesi, çevre ve halk sağlığı açısından önemli riskler oluşturmaktadır". "Ayrıca madencilik çalışmaları yapılan bölge ve alanlar, üzerinde herhangi bir iyileştirme çalışmaları yapılmadan olduğu gibi terk edilmiştir. Böyle alanlarda uranyum, hem kısa, hem de uzun dönemde içerisinde, hem yüzey, hem de yer altı suları tarafından sürekli yıkanarak yöredeki toprak, su ve bitki örtüsünün kirlenmesine neden olmaktadır. Bu alanlar mevcut haliyle korunduğu takdirde yüzyıllarca devam edecek bir kirlilik kaynağı olarak kalacaktır."

Köprübaşı (Salihli-Manisa) uranyum yatağı çevresinden geçen, Demirci ve Gördes çayları, Gediz nehri ile birleşerek Demirköprü Barajı'na dökülmektedir. "Buradan çıkan sular Salihli, Turgutlu, Manisa ve son olarak da İzmir'de Ege Denizi'ne dökülmektedir... İçerisinden geçtiği yerleşim yerlerinde, yeraltı su akiferlerini beslemekte, zirai alanların sulanmasında ve yer yer de açılan kuyular yoluyla da içme amaçlı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Gediz nehri aracılığıyla milyonlarca insan bu suyun etkilerinden dolayı olarak da olsa etkilenmektedir... Bu nedenle içme suları, kullanma ve sulama sularının yanında her türlü yiyecek, meyve ve sebzelerde de uranyum değerinin sıfır olması hedeflenmelidir."

Bu çerçevede;

- Manisa'nın Köprübaşı İlçesi yakınlarındaki eski uranyum madeninden kaynaklanan radyoaktif kirliliğin bilimsel çalışmalarla belgelendiği andan itibaren, yöredeki toprak, yeraltı, yerüstü sularının yanı sıra Gediz nehri ve Demirköprü Barajının kirlenmesine karşı ne tür önlemler alınmıştır?

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN LEVENT TÜZEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/38102)

Cevap 1:

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arasında çevresel radyoaktivitenin belirlenmesine yönelik 2002 ile 2011 yılları arasında yürütülen işbirliği çalışmaları sonucunda elde edilen veriler Türkiye Çevresel Radyoaktivite Atlası'nda bir araya getirilmiş ve TAEK internet sayfasında kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda Manisa ili Köprübaşı ilçesi şebeke suyundan alınan numuneler üzerinde 2011 yılında yapılan radyoaktivite analizleri sonucunda toplam alfa için 0,35 Bq/L ve toplam beta için ise 0,60 Bq/L değerleri tespit edilmiştir. Bu değerler, 07/02/2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sağlık Bakanlığının İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkındaki Yönetmeliğinde belirtilen toplam gösterge değerinin altındadır.

TAEK, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Müdürlüğü (MTA), Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve Manisa İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü uzmanları tarafından 23-25 Ocak 2014 tarihlerinde bölgede yapılan radyoaktivite ölçümleri sonucunda doğal seviyelerin üzerinde bir anomali tespit edilmemiştir. Bununla birlikte çevredeki sularda ve toprakta ayrıntılı analiz yapılması için numuneler alınmıştır. Konu ile ilgili açıklama TAEK'in resmi internet sitesinden yapılmıştır. Daha detaylı değerlendirmeler için analiz sonuçları beklenmektedir.

Soru 2:

Uranyum madeni çıkarılan yerlerde uyarı levhası ve tel örgü olmadığı iddiaları doğru mudur? Sahadaki uranyum içeren tozun kalkmamasına, etrafa savrulmamasına yönelik önlemler alınmış mıdır?

Cevap 2:

Bölgede yapılan incelemede; uranyum cevherinin doğal olarak bulunduğu yerlerde yapılan çalışmaların yalnızca cevherli topraktan numune alınmasından ibaret olduğu ve alınan numunelerin söz konusu tesise götürüldüğü belirlenmiştir. Bahse konu tesiste fiziksel koruma önlemlerinin mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Soru 3:

Köprübaşı İlçesi Kasar Köyü yakınındaki uranyum cevheri çıkarılan alanda radyasyonun dünya genelinde izin verilen yıllık radyasyon değerinin 140 katı olduğu iddiaları doğru mudur? Bu konuda Bakanlığınızca en son hangi tarihte bir inceleme ve ölçüm yapılmıştır?

Cevap 3:

23-25 Ocak 2014 tarihlerinde bölgede yapılan incelemeler sonucunda ölçülen değerler normal doğal radyasyon düzeylerinde olup söz konusu değerler izin verilen yıllık radyasyon değerlerinin altındadır. Konu ile ilgili açıklama TAEK'in resmi internet sitesinde yer almaktadır.

Sorular 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10:

- 2008 tarihli bilimsel saha çalışma raporunda, sözkonusu sahadaki sularda dünya kriterlerinin 10 katını aşan, 230 ppb oranındaki uranyum seviyesinin düşürülmesi için ne tür önlemler alınmıştır?
- Bölgede, uranyum kirliliğine neden olan tüm doğal ve yapay kaynakların risklerini azaltmak için uranyum bulunan doğal alanlar üzerinde hangi iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır?
- Mevcut uranyum yataklarının, toprak, su ve bitki ve canlılar başta olmak üzere çevreye zarar vermeyecek şekilde rehabilite edilmesi için Bakanlığınızca nasıl bir strateji uygulanmaktadır?

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN LEVENT TÜZEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/38102)

- Yörede yaşayan insanlar ve diğer canlıların yanı sıra, uranyumca kirletilmiş bu sular, Gediz vadisinde yaşayan canlıları ve nehirden sulanan tarım ürünlerini tüketen milyonlarca yurttaşın sağlığını doğrudan riske etmektedir. Bu konuda bir saha araştırması yapılmış mıdır?
- Yörede üretilen tarımsal ve hayvani ürünlerin gıda güvenliği var mıdır?
- Rüzgarla savrulabilecek, solunum yoluyla vücuda alman uranyum içeren toz zerreciklerinin, kanser ve anomali doğumlara sebep olduğu belirtilmektedir. Bu yörede, kanser olayları ve anomali doğumlarla ilgili bir araştırma yapılmış mıdır? Yapılmadı ise, ne zaman yapılması planlanmaktadır?
- Uranyum madeni çevresindeki köylerde oturanların ölüm yaşları ile daha uzaktaki köylerde oturanların ölüm yaşlarının araştırılması ve karşılaştırılması yönünde bir çalışma yapılmasını düşünüyor musunuz?

Cevaplar 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10:

Yer kabuğunda bulunan doğal radyonüklitlerin bolluk oranı değişkenlik göstermekte ve cevherlerdeki K-40, U-238, Th-232 gibi doğal radyonüklitler dolay ısı ile farklı coğrafyada yaşayanlar görece olarak daha az veya daha çok doğal radyasyona maruz kalmaktadır. Dünya ortalamaları; U-238 için 33 Bq/kg, Th-232 için 45 Bq/kg ve K-40 için 412 Bq/kg civarlarındadır. Dünyada bu değerlerin yüksek değerlere ulaştığı yerler bulunmakla birlikte bu durumu kirlilikle ifade etmek doğru değildir.

Yapılan radyoaktivite ölçümleri sonucunda doğal seviyelerin üzerinde bir anomali tespit edilmemiştir. Bununla birlikte çevredeki sulara ve toprakta ayrıntılı analiz yapılması için numuneler alınmıştır. Konu ile ilgili açıklama TAEK'in resmi internet sitesinden yapılmıştır. Daha detaylı değerlendirmeler yapılabilmesi için analiz sonuçları beklenmektedir.

Soru 11:

MTA Enstitüsü, Teknoloji Dairesinden Bayram Çıralı, Nazım bilgen, Necmi Gönen ve Utku Sağdık imzasıyla yayınlanan "Türkiye Uranyum Cevherleri Üzerine Pilot Çapta Deneyler" başlıklı akademik araştırmada, 26 dönümlük bir arazi üzerine kurulan tesislerde cevherin Aralık 1974'de hücrelere yüklendiği ve Ocak 1975'de ilk sarı pasta üretildiği bilgisi yer almaktadır. Üretilen "sarı pasta" nerede kullanılmıştır? Kullanılmadı ise nerede ve nasıl muhafaza edilmektedir?

Cevap 11:

Söz konusu tesiste değişik kalitelerde üretilen uranyum konsantresi (sarı pasta) MTA'dan TAEK bünyesinde bulunan Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi (ÇNAEM)'ne nakledilmiştir. Bu uranyum konsantreleri halen ÇNAEM'de muhafaza edilmektedir.